

מעדותו של הרב יהודה אנסבאכר על חיי הדת במחנה גירס שבצרפת

שם היו מנינים, בכל אילו [=צריף], חוץ מאילו של נשים, אבל בענייני תפילה הייתה הבנה, ושיעורים, חוגים.

ש. איך היה מבחינת האוכל?

ת. העניין הוא כך: שכשהגענו, נדמה לי שזה עוד היה בסיינט סיפריאן, באו כמה אנשים, בעיקר מאנטוורפן, ואמרו: אנחנו רוצים כמובן מטבח כשר. והכרזנו בצריפים השונים, מי מעוניין שיירשם. התגובות היו חלק קטן חיוביות, היו גם אחרות. ונעשה מטבח כשר, כלומר - כן, מטבח כשר היה לנו כל הזמן, עד שיום אחד רצו פעם גם ל- בסוף בין כך ובין כך לא היה בשר אז, ההבדל למעשה היה מבחינת התפריט לא היה הבדל, ואני רק זוכר שיום אחד רצו לאכול נקניק, לטעום שוב טעם של נקניק, אבל הנקניק שהמטבח יצר אותו היה כולו אפונה, נדמה לי, משהו. לפסח הייתה חלוקת מצות על טהרת הכשרות של פסח...

ש. מה האחוז של האנשים שהיו מעונינים?

ת. כמובן מיעוט. תמיד מיעוט...

ש. הייתה היענות למה שאתה אומר לשיעורים?

ת. ...לשיעורים אינני חושב שהייתה [היענות] מאוד גדולה. ויחד עם זאת, אני זוכר למשל, באותו ליל שבת הראשון על הדשא, כשהתפללנו - מסביב למי שהיה כביכול החזן, איזה זקן מאנטוורפן. כמובן היו שניים-שלושה מנינים אחר כך. באו באו באו, ואל לשכוח שבמחנה בכל זאת אותם האנשים שאינם נותנים את עצמם לייאוש, ולכן שאינם פתוחים לשום פעילות... הצורך הנפשי במה שמחזק את האדם, מה שמצמצם את מכת הבדידות, היה בכל זאת מקרב המון אנשים, ובמקרה כזה, היות ואני רב שבא ממרכז או מערב אירופה, מדבר כמה שפות, היו כמה דברים (לא בזכותי, בזכות מוצאי), יכולתי לעשות את החיים קצת יותר קלים, כי אני מדבר את השפה שלהם. כן. וכך גם נוסדה "המנורה".

כאן הזכות הגדולה לגברת אנדריי סלומון, שתחיה ימים ארוכים, היא נמצאת היום בירושלים, אף על פי שנפשה סולדת שמזכירים אותה. יום אחד, כששוב הייתה במחנה, היא אומרת: תראה, הרב אנסבאכר, אתה רואה, כל הצרפתים עומדים מסביב ומסתכלים על הבחורות היפות שלנו. צריכים לעשות משהו. וכך ייסדנו את "המנורה". המפקד הצרפתי היה מאוד מרוצה, ששוב הוא יכול להודיע לממונים עליו במחנה שלו, שיש חיי רוח, שעושים למען הנוער. וקיבלנו חלק קטן של צריף והתחלנו לעבוד יחד. חלק ניכר מבין הבנות האלה לא ראו מקודם אפילו אות עברית, ומי יודע, אלמלא היטלר ימ"ש, אם כמה מהן בכלל היו יודעות שהן יהודיות. כן. והדברים ידועים.

ונפגשנו, כמה פעמים בשבוע, התחלנו ללמוד, בשבתות הם הלכו יחד אתי ביום לאילו זה, בשבת הבאה לאילו אחר, ובמסגרת של התפילה והלימוד שרו. בליל שבת אחרי האוכל התאספנו, דיברנו על פרשת השבוע, ואם מותר להיות קצת רגשני, אבל זאת היא המציאות, היו שעות שחלמו, שיום אחד יצאו לחופש, יעלו לארץ ישראל, ואיך הם אמרו: נהיה יחד ונעשה קיבוץ.

כעבור שנה אמרה לי הפרזס, האחראית שלהם, כאן היא יושבת באמצע, אתה יודע, בחודשים הבאים יכול שבלימוד לא נהיה כל כך מרוכזות. אז אמרתי: טוב, ודאי, יש לכן סיבה. - אבל זה סוד, היא אומרת. הסוד התגלה, וזו הייתה הפרמיירה, הצגת "המנורה". היו שם אומנים גדולים, כן, אבקה שניגן את כל הסימפוניות של בטהובן וכולי. ואחד מאלה הדריך את הבנות לקראת ערב ההצגה. והגיע אותו הערב, ובצריף התרבות, קולטור באראקה, אז באותה פרמיירה שם ישבה השמנת של המחנה, פירוש הקאפוס, אנשי המטבח, אלה שידעו יפה להחזיק מעמד, לתפוס את המקומות החשובים. והם ישבו, שם היה מקום ל-300 איש. ביניהם חלק ניכר קשוחים, רחוקים ממסורת ישראל, אינני יודע אם כבר אבותיהם, אולי הסבא שלהם כבר לא הלך לבית הכנסת, אולי חוץ מיום כיפור. והנה המסך עולה, והבנות מופיעות. וכל ההצגה היה ערב של שירה בידיש, ואחד או שניים גם בעברית... ראיתי שם אנשים פעם ראשונה בכל השנים. בכל זאת היה דמע. היהודי אי שם נפתח. ואחר כך "המנורה" הביאה אור לכל פינות המחנה. לבקשתי הלכו אל החלשים, אל הזקנים, אל הגוססים עם השירה הזאת, שהייתה נפלאה. זה היה בקיץ '42.

ש. בנות באיזה גיל?

ת. אולי מ-18 עד 25.

...ועברו כמה שבועות, התברר שזו הייתה השירה האחרונה שלהן, לכן שרנו אותה השנה ביום הכיפורים.

מקור: ארכיון יד ושם 7035 – O.3